

Učiteljski

TOVARŠ.

Izbaja
1. in 15. dne vsakega
meseca na celi polt.

List za šolo in dom.

Velja
za vse leto 2 gl. 50 kr.,
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List 14.

V Ljubljani 15. julija 1871.

Tečaj XI.

Meščanske šole.

O meščanskih šolah se pri nas v prvič bere v državni šolski postavi 14. maja l. 1869., in sicer sledeče: „§. 17. Meščanska šola ima nalogo, da mladini, ki ne hodi v srednje šole, pomore k večji omiki, kakor to ljudska šola po svojem namenu more storiti.

Nauki teh šol so:

Veroznanstvo, jezik in spisje, zemljepisje in zgodovina s posebnim ozirom na domovino in njeno ustavo, prirodopisje, prirodoslovje, računstvo, geometrija, knjigovodstvo, risanje s prosto roko, geometrično risanje, lepopisje, petje in telovadba; za dekleta: ženska ročna dela in nauk o gospodinjstvu.

Na nenemških meščanskih šolah naj se dá priložnost, da se mladina tudi uči nemškega jezika.

Z dovoljenjem deželne šolske gosposke more se v meščanske šole vpeljati tudi neobligatni nauk v kakem tujem živočem jeziku.

§. 18. Tistim, ki šolo vzderžujejo, je prepuščeno, da morejo tudi navadno ljudsko šolo tako vravnati, da rešuje nalogo meščanskih šol.

V takih primerljivejših ima šola osem razredov.

Napraviti se pa tudi morejo samostojne trirazredni meščanske, ktere se naslanjajo na 5. razred ljudskih šol.

§. 19. Določbe v §§. 4 — 8 in 10 — 14. (postave od 14. maja 1869 zastran ljudskih šol) imajo s sledečimi premembami tudi veljavo za meščansko šolo:

1. V trirazrednih meščanskih šolah mora se mladina skozi in skozi, v osemrazrednih meščanskih šolah pa le v zgornjih razredih po spolu razdeliti.

2. Po mogočnosti naj se postavijo lastni veroznanstveni učitelji.

3. Učiteljski zbor izvoljuje iz dovoljenih knjig potrebne učne in berilne knjige; tudi mora ta predlagati deželnemu šolskemu svetu vpeljavo novih učnih in berilnih knjig.

4. Odgovorni učitelj šole ima naslov „vodja“. Tako govori državna postava o meščanski šoli.

Kakošne postave so pa dežele v tej zadevi sklenile?

Vladni predlog zastran postave o napravljanji in vzdrževanji ljudskih šol je o meščanskih šolah veleval, da v vsakem šolskem okraju naj se najmanj ena meščanska šola vstanovi. Kaj so deželni zbori k temu rekli? Vladino načelo so bili na tanko in nepogojno sprejeli deželni zbori:

Dolenje avstrijski, koroški, predarelski in dalmatinski. Pervi je verh tega tudi določil, da v zvezi s temi šolami bodo obertnijske ali kmetijske učilnice.

V deželnih postavah goriških in istrijskih se ta določba tako-le glasi: V vsakem šolskem okraju naj se napravi po mogočnosti (!) naj manj ena samostojna meščanska šola ali pa v zvezi z ljudsko šolo.

Deželne postave na Českem in v Šleziji tirjajo, da naj bode vsakem političnem opravičnem okraju ena meščanska šola.

Za Moravsko se je dotični paragraf vladinega predloga tako preuredil, da meščanska šola naj bode le v tistih okrajih, kjer še nobene realne šole ni.

Deželne postave v gorenji Avstriji, v Salcburškem in Štajerskem pa pravijo, da naj deželni zbori vselej posebej določujejo kraj, kjer se ima napraviti meščanska šola, in potrebni denar, s katerim se more vstanoviti in vzdrževati.

Zastran vzdrževanja meščanskih šol veljajo po vseh deželah tiste določbe, kakor zastran ljudskih šol. Kjer vzdržujejo srenje ljudske šole, tam bodo tudi za te šole tudi le srenje skerbeti morale. Če je to dolžnost več okrajev, prevzamejo tudi ti skerb za meščanske šole.

Za meščanske učitelje je vlada odmerila 600 gold. najnižje letne plače. Skoraj vse dežele so potem taisto sklenile.

Štajerska pa je meščanskim učiteljem dovolila 700 gold., gorenje Avstrijsko celó 800 gold.; le dolenje Avstrijsko samo 500 gold. Ravnatelji meščanskih šol imajo tisto doklado za svoja opravila, kakor ravnatelji ljudskih šol. Pet- in desetletnih doklad po 10% bodo deležni tudi učitelji meščanskih šol.

Toliko se izvê od meščanskih šol iz deželnih šolskih postav raznih avstrijskih kronovin.

Ktere dežele so si pa osnovale že meščanskih šol?

Iz dolnje Avstrijskega mi je znan samo Dunaj, ki je l. 1870. štiri meščanske šole z 8 razredi osnoval, verh tega pa tudi več Grazrednih ljudskih šol napravil.

Na gorenjem Avstrijskem imajo od 13. jan. 1870. lastno deželno postavo zastran napravljanja in vzderževanja meščanskih šol. Po tej postavi naj se napravi le 7 trirazrednih meščanskih šol v bolj obertnijskih krajih. Šolnina znaša na teh šolah 4 gold. na leto; ravnatelj bode imel 1000 gold. in učitelji 800 gold. iz deželnega šolskega zaklada, iz kterega tudi dobi vsaka srenja, ki napravi meščansko šolo, 200 gold. podpore za zidanje šolske hiše in druge potrebe. Vsled te postave napravili so se v štirih krajih (Linc, Steier, Wels, Ried) še lani meščanske šole.

Na Štajerskem se meščanske šole snujejo v Gradcu, Radgoni, Hartbergu, Fürstenfeldu in menda še drugod. Na teh šolah bodo velike plače, po 800 gold. in s časoma še več.

Na Češkem je 43 nesamostojnih nižih realk, ki so v zvezi z ljudskimi šolami. Od teh se bode 13 meščanskih šol napravilo, iz drugih morda izrastó realne gimnazije.

Iz drugih dežel se še ne sliši, da bi bile že vstanovile kaj meščanskih šol; vendar se pa pridno ljudske šole razširjajo in tudi se ugiblje na Koroškem in še drugod, v kterih krajih po deželi in s kterimi pomočki bi se osnovale meščanske šole po deželi.

Kaj pa Kranjsko? Ali bi potrebovali mi meščanske šole? Se vé da, vsaj ene ali dve naj bi se skušalo napraviti, in sicer v kakem večem okraji, kjer še ni nobene srednje šole, in kjer je že dobra 4razredna ljudska šola, da bode treba napraviti samo trirazredno meščansko šolo. Taki okraji bi bili: radoliški, logaški, postojnski, kočevski z večimi tergi in mesti, kakor so Radolica, Teržič, Idrija, Postojna, Kočevje.

Srenje same pri nas pač ne bodo mogle napraviti in vzderževati takih šol; vendar pa bi to zmogli celi šolski okraji z malo deželno pomočjo.

Bog daj, da bi se ta želja na korist boljše izomike našega malo izobraženega ljudstva mogla vresničiti!

L.

Pisanje po meri ali taktiranji.

V novejšem času se je omenjeno učilo pri pisanju že precej priljubilo, pa to, kakor je razvidno, ne smemo reči, da v slovenskih šolah, ampak v nemških. Kazalo je to učiteljsko spraševanje v Gradcu. Spraševanjski, mladi učitelji, kteri so dobili o tem ustmeno prašanje ali to praktično v šoli izpeljati, so pokazali vednost tega dobrega